Περί διαφθοράς και διαπλοκής - Μπορεί να κερδηθεί αυτός ο πόλεμος;

«Καθαρόν πράγμα δεν είναι ό,τι επλύθη...»

«Υπάρχει κάτι σάπιο στο βασίλειο της Δανιμαρκίας» *[Άμλετ / Σαίξπηρ]*

Ο Δημήτριος Καμπούρογλου (1852-1942), ιστοριοδίφης, λογοτέχνης, ακαδημαϊκός, δικηγόρος, ποιητής και μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, με καταγωγή από το Φανάρι της Κωνσταντινούπολης, είπε μεταξύ άλλων ότι "Καθαρόν πράγμα δεν είναι ό,τι επλύθη, αλλ' ό,τι δεν ελερώθη". Ζούμε σ' έναν μικρό τόπο, ο οποίος ολοένα βουλιάζει στη διαφθορά και τη διαπλοκή, χωρίς βασικά καμία ουσιαστική αντίσταση σε αυτά τα καταστροφικά φαινόμενα από τις εξουσίες, τους θεσμούς, τους πολίτες. Αυτό το θέμα πραγματεύονται προσωπικότητες διαφορετικών φιλοσοφιών, ιδιοτήτων και επαγγελματικών χώρων, οι οποίες γράφουν και υπογράφουν μια σειρά αποκλειστικών άρθρων που δημοσιεύονται στον "Πολίτη" αυτές τις ημέρες των εορτών που διανύουμε. Χρόνια πολλά και... ένα πιο καθαρό και έντιμο 2020!

Κατερίνα Ηλιάδη
kateliadi@politis-news.com

Βαθιά ριζωμένες η διαφθορά και η διαπλοκή

Του **Χριστόφορου Χριστοφή***

«Δυστυχώς, σε ζητήματα όπως το κούρεμα, το τραπεζικό σκάνδαλο, τα κόκκινα δάνεια των τραπεζών και το κλείσιμο του Συνεργατισμού δεν είδαμε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα από πλευράς διώξεων»

Η πρώτη φορά που άκουσα τη φράση "μίζα και ρεμούλα" ήταν στις κασέτες του Χάρρυ Κλυνν τη δεκαετία του '80. Ο Κλυνν περιέγραφε τότε με γλαφυρό τρόπο την κατάσταση διαφθοράς και διαπλοκής στην Ελλάδα στην κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ μέσα από την εύστοχη σάτιρά του. Ακολούθησε το σκάνδαλο Κοσκωτά και η "Δίκη του Αιώνα" που βλέπαμε ζωντανά από την ΕΡΤ, όπου κατηγορούνταν για διαφθορά οι Παπανδρέου, Κουτσόγιωργας, Τσοβόλας και άλλα στελέχη του ΠΑΣΟΚ. Βεβαίως τότε δεν υποψιαζόμουν ότι τα ίδια και χειρότερα φαινόμενα είχαμε και στον τόπο μας. Στη συνέχεια, αρχίζοντας την επαγγελματική μου σταδιοδρομία ως δικηγόρος το 1996, δεν άργησα πολύ να αντιληφθώ ότι ζούμε σε ένα κράτος όπου η διαφθορά και η διαπλοκή όχι μόνο είναι βαθιά ριζωμένες, αλλά είναι στην πρώτη γραμμή κάθε έκφανσης της ζωής μας. Η διαφθορά συνίσταται στις μίζες που δίδονται στους έχοντες εξουσία για να κάνουν τα στραβά μάτια, και η διαπλοκή, κατά κανόνα, αφορά τη σχέση εξάρτησης των ΜΜΕ με τους πολιτικούς και τα κόμματα.

Μετατόπιση πλούτου

Τα πράγματα έγιναν εντελώς ξεκάθαρα με τα όσα ζήσαμε στο σκάνδαλο του Χρηματιστηρίου το 1999, που είναι το πρώτο από τα μεγάλα σκάνδαλα της εικοσαετίας. Τότε, θυμίζω, ζήσαμε την αναίμακτη μετατόπιση του πλούτου/οικονομιών της μεσαίας τάξης προς μία νέα κάστα επιχειρηματικής ελίτ που δημιουργήθηκε, τους χρηματιστές, οι οποίοι βρήκαν ως αρωγούς και συνεταίρους το πολιτικό κατεστημένο της χώρας. Χωρίς τις πλάτες των πολιτικών και των κομμάτων δεν θα ήταν δυνατό το πλιάτσικο που έγινε εκείνα τα χρόνια. Ως νεαρός δικηγόρος έζησα από κοντά το τι σήμαινε διαφθορά. Κλασικό παράδειγμα ήταν τα λεγόμενα private placements που έδιναν οι εταιρείες που ήθελαν να ενταχθούν στο ΧΑΚ σε πολιτικά πρόσωπα και κόμματα. Αγόραζες μετοχές ψίχουλα και άξιζαν χρυσάφι σε λίγες μέρες, λόγω της υπερζήτησης που πλασματικά δημιουργήθηκε από τον λαό. Άλλο παράδειγμα διαπλοκής ήταν η τοποθέτηση πολιτικών προσώπων σε διοικητικά συμβούλια εταιρειών που ήταν υπό ένταξη και η άσκηση πιέσεων για προνομιακή μεταχείριση από τις αρχές του ΧΑΚ. Από το σκάνδαλο του ΧΑΚ, λοιπόν, καταγράφουμε τα ακόλουθα γεγονότα/συμπεράσματα:

- Υπήρξε ξεκάθαρη εκμετάλλευση από το πολιτικό κατεστημένο της χώρας της άγνοιας/απληστίας του μέσου πολίτη για ίδιο όφελος.
- Παρατηρήθηκε διαπλοκή των περισσότερων ΜΜΕ, τα οποία λειτούργησαν ως παπαγαλάκια και συνέβαλαν τα μέγιστα στο να δημιουργηθεί μια πλαστή και παραπλανητική εικόνα για τη χρηματιστηριακή αγορά, να διαστρεβλωθεί η πραγματικότητα και να μεγιστοποιηθεί το αναμενόμενο επενδυτικό όφελος στα μάτια του μέσου πολίτη.
- Εκδηλώθηκε η απληστία του μέσου Κύπριου και η μανία του για εύκολο κέρδος.
- Έγινε πέρα από αισθητή η απουσία νομοθετικού πλαισίου αλλά και σκόπιμη καθυστέρηση στη θέσπιση των απαραίτητων νόμων και κανονισμών από πλευράς νομοθετικής εξουσίας.
- Συντάχθηκε πόρισμα από τη Βουλή (έκθεση Πουργουρίδη) για το χρηματιστηριακό σκάνδαλο που στάλθηκε στις ελληνικές καλένδες.
- Έγιναν περιορισμένες ποινικές διώξεις και εν τέλει τιμωρήθηκαν με φυλάκιση άτομα μετρημένα στα δάκτυλα του ενός χεριού.

Σκάνδαλα και φούσκες

Άρχισα από το σκάνδαλο του ΧΑΚ, που ξεκίνησε το 1999, για να καταδείξω ότι τα συμπεράσματα πιο πάνω ισχύουν σε μεγάλο βαθμό και για τα επόμενα σκάνδαλα. Μετά το σκάνδαλο του Χρηματιστηρίου ακολούθησε η φούσκα των ακινήτων, στη συνέχεια η υπερμεγέθυνση του τραπεζικού τομέα και το κούρεμα, η Δρομολαξιά, τα ΣΑΠΑ, η υπόθεση του βοηθού γενικού εισαγγελέα και δεκάδες άλλα σκάνδαλα μικρότερης εμβέλειας. Για κάποια από αυτά τα οικονομικά σκάνδαλα υπήρξαν διώξεις και καταδίκες και για άλλα όχι. Αν δούμε λοιπόν τα θέματα διαχρονικά, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι σε κάθε σκάνδαλο το σημείο αφετηρίας είναι η διαφθορά της πολιτικής εξουσίας. Αυτή είναι που υποβοηθά τους άλλους παίκτες, είτε αυτοί είναι τραπεζίτες, επιχειρηματίες και άλλοι.

Εχθρός ο έλεγχος

Η πείρα, επίσης, έχει διδάξει ότι ο μεγαλύτερος εχθρός της διαφθοράς και της διαπλοκής είναι η διαφάνεια και ο έλεγχος. Αναπόσπαστο μέρος της διαφάνειας είναι η δημοσιοποίηση των σκανδάλων και βασικός πυλώνας τού ελέγχου είναι το να υπάρχουν ανεξάρτητοι αξιωματούχοι που να μην υποκύπτουν στις πιέσεις. Σε ό,τι αφορά τη διαφάνεια, κομβικός είναι ο ρόλος των ΜΜΕ. Δυστυχώς, παρά το ότι υπάρχουν κάποιες εξαιρέσεις, τα ΜΜΕ υστερούν στον ελεγκτικό ρόλο που πρέπει να ασκούν στην πολιτική εξουσία με αποτέλεσμα αυτή να καθίσταται, εν πολλοίς, ανεξέλεγκτη. Ενδεικτικό, για παράδειγμα, είναι το ότι πολλές φορές η κοινωνία αντιδρά μέσω των social media, που δεν είναι ελεγχόμενα, για πολλά θέματα και "επιβάλλει" αλλαγές που διαφορετικά δεν θα ήταν δυνατό. Σε ό,τι αφορά το δεύτερο σκέλος, αυτό του ελέγχου, υπήρξαν τα τελευταία χρόνια ανεξάρτητοι αξιωματούχοι όπως ο γενικός εισαγγελέας και ο γενικός ελεγκτής, που έδειξαν ότι θα μπορούσαν να κάνουν τη διαφορά σε κάποια θέματα. Έχω την άποψη ότι έγιναν βήματα προς τα εμπρός. Δυστυχώς, όμως, σε ζητήματα όπως το κούρεμα, το τραπεζικό σκάνδαλο, τα κόκκινα δάνεια των τραπεζών και το κλείσιμο του Συνεργατισμού, δεν είδαμε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα από πλευράς διώξεων. Αναφέρομαι σε διώξεις, διότι το θέμα της καταδίκης είναι έργο του δικαστηρίου. Υπήρξαν κάποιες διώξεις και καταδίκες, όμως είναι ελάχιστες σε σχέση με το μέγεθος των σκανδάλων που έγιναν.

Πολύ πίσω

Εν ολίγοις είμαστε ακόμα πολύ πίσω. Κυρίως σε θέματα νοοτροπίας και κουλτούρας. Ο τελικός λόγος είναι στα χέρια εμάς των πολιτών, οι οποίοι με την ψήφο μας μπορούμε να επηρεάσουμε ποιοι μας κυβερνούν, ψηφίζοντας άτομα που έχουν διάθεση να συγκρουστούν με παγιωμένες καταστάσεις και να αλλάξουν πράγματα. Υπάρχουν τέτοιοι αλλά χρειάζονται ακόμα περισσότεροι.

** Δικηγόρου*

Απαιτείται αλλαγή κουλτούρας

Του **Τάσου Χριστοφίδη***

«Πρέπει να εμπεδωθεί στους πολίτες ότι η καταγγελία περιστατικών διαφθοράς και διαπλοκής δεν είναι ρουφιανιά αλλά πράξη ευθύνης»

Η διαπλοκή και η διαφθορά έχουν τις ρίζες τους, νομίζω, στα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας. Σε έναν τόπο χωρίς προηγούμενη παράδοση δημοκρατικής διακυβέρνησης, χωρίς παράδοση χρηστής διοίκησης ήταν πολύ εύκολο να γίνονται περιστατικά διαπλοκής και διαφθοράς αλλά κυρίως να αναπτυχθεί μια νοοτροπία ανάμεσα στον κόσμο που επέτρεπε την αποδοχή της διαπλοκής ως απόλυτα φυσιολογικής. Επιπλέον, οι δυσκολίες στην πληροφόρηση συνέτειναν ώστε να φαίνεται ότι τέτοια περιστατικά συμβαίνουν πολύ σπάνια. Σήμερα η διαπλοκή και η διαφθορά είναι περισσότερο από ποτέ εμφανείς, ιδιαίτερα τώρα που υπάρχουν μεγάλα οικονομικά συμφέροντα. Το μόνο παρήγορο είναι ότι πολλοί πολίτες δεν τις αποδέχονται ως απόλυτα φυσιολογικές όπως συνέβαινε στο παρελθόν. Στις μέρες μας, η άμεση πληροφόρηση από τα ηλεκτρονικά μέσα και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ευαισθητοποιεί κάποιους πολίτες, τους κάνει να αντιδρούν πιο εύκολα και σε αρκετές περιπτώσεις να ζητούν την τιμωρία όσων εμπλέκονται σε τέτοια περιστατικά.

Θέμα παιδείας

Η καταπολέμηση της διαφθοράς και της διαπλοκής απαιτεί αλλαγή κουλτούρας. Μια τέτοια αλλαγή μπορεί να προέλθει μέσα από την παιδεία είτε αυτή προσφέρεται από το εκπαιδευτικό μας σύστημα είτε μέσα από ένα υγιές οικογενειακό περιβάλλον. Η αλλαγή κουλτούρας ξεκινά από τα μικρά και φαινομενικά ασήμαντα. Αν ο πολίτης εκπαιδευθεί να μην ανέχεται μικρές παρανομίες τότε δεν θα ανέχεται ούτε τις μεγάλες. Η αντίδραση πρέπει να είναι άμεση από τον καθένα. Παρά το γεγονός ότι στις μέρες μας οι πολίτες αντιδρούν και δεν ανέχονται τόσο εύκολα περιστατικά διαπλοκής και διαφθοράς, εντούτοις πολύ απέχουμε από τον τρόπο αντιμετώπισης παρόμοιων περιστατικών από πολίτες άλλων χωρών. Δύσκολα οι Κύπριοι καταγγέλλουν τέτοια φαινόμενα, εκτός βέβαια στις περιπτώσεις που τους αφορούν άμεσα. Πρέπει να εμπεδωθεί στους πολίτες ότι η καταγγελία περιστατικών διαφθοράς και διαπλοκής δεν είναι ρουφιανιά αλλά πράξη ευθύνης.

Περί ατιμωρησίας

Η ατιμωρησία που επικρατεί δεν βοηθά στην πάταξη των φαινομένων διαπλοκής και διαφθοράς. Ο άνθρωπος διαφορετικά συμπεριφέρεται αν γνωρίζει ότι η πιθανότητα να τιμωρηθεί για κάτι παράνομο είναι μεγάλη. Ως ένα μικρό παράδειγμα, ας σκεφτούμε μόνο πόσο διαφορετική είναι η οδική συμπεριφορά του Κύπριου οδηγού όταν οδηγεί στις βρετανικές βάσεις. Στον τόπο μας η ατιμωρησία παίρνει ανησυχητικές διαστάσεις. Μεγάλες ατασθαλίες σε βάρος του πολίτη μένουν ατιμώρητες και με μεγάλη πιθανότητα θα επαναληφθούν. Χρειάζεται οι ποινές να είναι τέτοιες που να έχουν αποτρεπτικό χαρακτήρα. Αλλά είναι σημαντικό η τιμωρία να επιζητείται όχι μόνο γι' αυτούς που εμπλέκονται σε πράξεις διαπλοκής και διαφθοράς, αλλά και γι' αυτούς που επωφελούνται από τέτοιες πράξεις.

Παράξενα...

Τέλος, κάποια παράξενα πράγματα στον τόπο μας πρέπει να αλλάξουν. Είναι πολύ περίεργο, στη χώρα μας ένα στέλεχος οργανισμού δημοσίου δικαίου να μην μπορεί να αναλαμβάνει δημόσιο αξίωμα, γιατί ενδεχομένως από τη θέση του να ευνοήσει τον οργανισμό από τον οποίο προέρχεται, αλλά ταυτόχρονα η νομοθεσία να επιτρέπει για παράδειγμα σε έναν γιατρό ή δικηγόρο να έχει δημόσιο αξίωμα και να παίρνει αποφάσεις ή να νομοθετεί για θέματα που αφορούν άμεσα τους γιατρούς ή τους δικηγόρους και τα ωφελήματά τους.

** Πρύτανη του Πανεπιστημίου Κύπρου*